

Participació Ciutadana responsable en Salut i Sistema Sanitari.

Grup de Participació en Salut del CAPS. Maig 2009

El CAPS, des de la seva fundació té com a objectiu prioritari a la ciutadania així en la seva declaració fundacional, ara fa 25 anys, ja diu: *Com que considerem determinant la participació dels ciutadans en la definició dels objectius i de les prioritats sanitàries, el CAPS es proposa, a més, oferir a la comunitat la informació i els instruments al seu abast que puguin ajudar-la a ésser protagonista de la pròpia salut (juliol 1983).*

Si analitzem les noves polítiques del departament de Salut en el tema de participació ciutadana, trobem en primer lloc el document *la nova governança dels Sistemes de Salut. Juny 2006*, que diu ja en el seu primer paràgraf *les institucions, les organitzacions i els ciutadans i ciutadanes son els components essencials del nou govern i de llurs interaccions en depèn la qualitat i l'eficiència de les polítiques*. Aquest document parla de la descentralització en els Governos Territorial amb el mapa d'actors: *ciutadans, proveïdors, administració i representants polítics*. Es defineixen els Consells de Salut Territorials com a òrgans de participació *que analitzen necessitats i les converteixen en propostes, supervisen i avaluen actuacions*.

Què aporta la participació segons aquest document?: *reforçar el caràcter democràtic de la gestió política, augmentar l'educació i la formació democràtica dels ciutadans, facilitar l'educació i formació dels ciutadans i ciutadanes sobre els temes de salut, millorar la gestió: necessitats, problemes, supervisió i qualitat, afavorir la resolució de conflictes*.

Posteriorment aquest projecte es va concretar en: *El Mapa Sanitari, Sòciosanitari i Salut Pública. "Els serveis per a la salut: mirant cap al futur"* segons Decret 37/2008 de 12 de febrer i el *Pla de salut 2010* (www.gencat.net/salut). Els dos documents posen l'èmfasi en objectius estratègics que fan referència a la participació dels ciutadans en el sistema sanitari, ja en la introducció del Mapa sanitari es diu: *Igual que en altres sistemes de salut com Canadà, Austràlia, Holanda, Suècia o Dinamarca entre d'altres; es planteja la necessitat de "retornar" el poder polític al ciutadà mitjançant l'establiment d'òrgans decisoris a nivell territorial amb la participació dels municipis, els proveïdors de serveis, els professionals i la pròpia comunitat*.

En el mateix document del Mapa sanitari i ja en el capítol 5.2. *Els ciutadans: paper de protagonistes*, diu: *Els ciutadans, com a propietaris del sistema públic de salut, han de veure reconegut el seu paper de protagonistes com a individus i societat. Han de disposar d'informació clara sobre les possibilitats i resultats del sistema, han de poder participar en la presa de decisions, han de tenir dret que es tingui en compte la seva situació i el seu context específic i han d'assumir les seves pròpies responsabilitats*.

En les "orientacions estratègiques" del mateix capítol 5.2. diu, entre d'altres:

- *Fomentar la coparticipació i corresponsabilització dels ciutadans en la presa de decisions.*
- *Generar un canvi cultural, amb la participació activa dels ciutadans, per tal de promoure l'adaptació dels models d'utilització dels serveis públics de salut a les possibilitats reals d'actuació, tot evitant generar expectatives que no poden ser assolides pel sistema o sobre problemes que no es poden resoldre.*
- *Promoure la implicació del ciutadà en la pròpia salut, cura i atenció, i possibilitar l'aprenentatge en els punts de contacte amb el sistema.*

Però en els capítols d'aquests dos documents en els quals es parla de les implicacions operatives es fa referència només a usuaris del sistema i pacients i no pas de ciutadans.

Ja que parlem tots de participació ciutadana en salut pensem que es un bon moment per fer recull de les experiències dutes a terme fins ara, fer-ne un anàlisi col·lectiu en aquesta Jornada i detectar els punts de millora, treure unes conclusions i propostes per cobrir les necessitats detectades i millorar el procés participatiu.

Nosaltres pensem

Que la participació ciutadana es dona tant quan els ciutadans, d'una manera activa, participen en

accions o programes de salut comunitària, com quan participen en estructures organitzades de participació com són el Consells de Salut o les comissions de sanitat.

Que la participació ciutadana s'ha de donar a diversos nivells: tan en Consells de Salut a nivell Central (Departament, CatSalut) per definir polítiques, estratègies i prioritats, com a nivell Territorial, els Consell de Salut dels Governes Territorials, per les polítiques específiques d'aquest territori i també a nivell dels propis serveis de salut, en aquest cas a nivell de Àrees Bàsiques (ABS) i Centres Sanitaris, per expressar necessitats, problemes, propostes, avaluar serveis, etc. Només amb aquesta participació directa dels ciutadans i les ciutadanes, aliats amb l'administració amb voluntat política de canvi i amb els professionals i treballadors del sistema sanitari, es podrà moure aquest sistema (amb les seves inèrcies i la seva "cultura establerta") en els canvis i les millores cap un sistema de més qualitat i més sostenible, i cap a uns ciutadans més autònoms..

Perquè aquest procés sigui possible pensem que cal una ferma voluntat política de l'administració per implantar-lo, uns professionals motivats també en la participació i amb temps i recursos suficients per portar-la a terme i uns ciutadans sensibilitzats, representatius del teixit social i amb consciència de que ells també són el Sistema Sanitari i sobre tot que tots, en la seva funció, passin de la cultura del NO al la del Si, però parlem-ne i que conjuntament construïm, amb l'aprenentatge de la participació, un model comú.

Pensem que si no fem sentir la veu forta i el poder de la ciutadania, el poder econòmic i el dels grups de pressió, que si la fan sentir, no necessiten canviar de model, per això nosaltres proposem un model de participació diferent.

EL NOSTRE MODEL DE PARTICIPACIÓ CIUTADANA EN SALUT

1.El ciutadà i la ciutadana són els primer i principals responsables de la seva salut individual i solidària amb la salut col·lectiva i del medi, entenent la salut no com absència de malaltia sinó com una manera de viure raonablement autònoma, solidària i joiosa, el que possiblement comporta un canvi de paradigma en la visió del model de serveis de salut.

2.Els ciutadans han de ser corresponsables en les polítiques, estratègies i objectius sanitaris, amb la seva prioritació, en cada nivell de representació: CatSalut, Governes Territorials, pobles o districtes, barris i centres sanitaris.

3.Per aquest motiu, els ciutadans han d'estar presents, d'una manera significativa, en tots els nivells de decisió del Sistema Públic de Salut, d'una manera estructurada: Consell de Salut del CatSalut, ICS, Consells de Salut dels òrgans de Govern Territorials, Consells de Salut de centres sanitaris (hospitals i Atenció Primària), Consells de Salut de municipis o districtes i comissions de salut de poble o barri.

4.Representativitat dels ciutadans en els Consells de Salut dels diferents nivells: els ciutadans han de recollir les necessitats i demandes de la seva comunitat, i donar compte a la comunitat de la seva acció al Consell, d'aquesta manera es constitueixen en agents experimentats en els Plans de Salut Comunitaris.

5. L'administració de Salut i els responsables dels Consells de Salut han de posar els recursos necessaris per un funcionament òptim dels òrgans de participació. La transmissió de la informació i la resposta a les demandes, en tots els àmbits, ha de ser àgil, entenedora i accessible, caldrà formació en el procés de participació.

6.Els ciutadans i les ciutadanes, conjuntament amb els professionals, fonamentalment de l'Assistència Primària i la Salut Pública, tenen una tasca important d'informació, sensibilització i educació de la comunitat, per la promoció de la salut, la prevenció i la bona utilització dels serveis de salut. Caldrà dotar a l'Atenció Primària dels recursos i temps suficient per dur a terme aquesta tasca.